

Gönderiliş Tarihi: 23/11/2021
Kabul Tarihi: 02/12/2021
ORCID 0000-0003-1649-1732
ORCID 0000-0002-3242-6925

6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN İLE İŞ VE SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Seda TOPGÜL¹
Emre KOL²

ÖZ

Şiddet bireylerin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan davranış veya yaklaşımların bütünüdür. 6284 sayılı Kanunda yer alan şiddet kavramı ve buna verilecek anlam, Kanun'da yer alan koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması, uygulanması kadına karşı şiddetin önlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Kadına yönelik şiddet küresel bir sorun olarak yaşamın her alanında karşımıza çıkan toplumsal bir gerçek olarak hala varlığını sürdürmektedir. Kadına yönelik şiddetin toplumun tamamı üzerinde kısa ve uzun dönemli etkilerinin bulunduğu, sağlık harcamalarından, ciddi ekonomik maliyetlere ve daha da önemlisi gelecek nesiller üzerine ciddi yansıma ve izleri olduğu görülmektedir. Çalışmada kadına yönelik şiddetin önlenmesinde ve sona erdirilmesinde hukuki mekanizmalarının önlem ve yaptırımlarına değinilecektir. Bu çerçevede Türk Ceza Kanunu dışındaki ilk özel Kanun olan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun incelenecektir. Ayrıca Kanun'unda yer alan önleyici ve koruyucu tedbirlerin İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku açısından etkilerine değinilecektir. Sonuç olarak kadına yönelik şiddetin önlenmesinde başarı tek bir Kanun, kurum, kuruluş ya da tedbirle elde edilemez, toplumsal bilinç ve farkındalığın artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 6284 sayılı Kanun, Ev İçi şiddet, İşveren Sorumlulukları.

Jel Kodu: K36-K31-J83

LAW NO 6284 ON PROTECTION OF FAMILY AND PREVENTION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN AND RELATIONSHIP WITH LABOR AND SOCIAL SECURITY LAW

ABSTRACT

Violence is the whole of behaviors or approaches that cause injury, intimidation, anger or emotional pressure on individuals. The concept of violence in the Law No. 6284 and the meaning to be given to it, taking and applying the protective and preventive measures in the Law are of great importance in preventing violence against women. Violence against women, as a global problem, still exists as a social reality that we encounter in all areas of life. It is seen that violence against women has short and long-term effects on the whole society, serious reflections and traces on health expenditures, serious economic costs and more importantly on future generations. In the study, the measures and sanctions of legal mechanisms in the prevention and ending of violence against women will be discussed. In this context, the Law No. 6284 on the Protection of the Family and the Prevention of Violence Against Women, which is the first private law other than the Turkish Penal Code, will be examined. In addition, the effects of the preventive and protective measures in the Law on Labor Law and Social Security Law will be mentioned. As a result, success in preventing violence against women cannot be achieved with a single law, institution, organization or measure, and it is necessary to increase social awareness and awareness.

Keywords: Violence Against Women, The Law on the Protection of the Family and the Prevention of Violence against Women, Law No. 6284, Domestic Violence, Employer's Obligations.

Jel Codes: K36-K31-J83

¹ Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, sedatopgul@akdeniz.edu.tr.

² Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ekol@anadolu.edu.tr.

1.GİRİŞ

Kadına yönelen şiddet medyaya hergün yansıyan haberlere göre, kadına yönelik şiddet, psikolojik baskıdan dövmeye, yaralamadan öldürmeye kadar uzanan Türkiye'nin yakıcı sorunlarından biridir. Kadınlar kadın oldukları için şiddete maruz kalmaktadır. Türkiye 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan “Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme” yi imzalayıp onaylamıştır. 1 Ağustos 2014'de yürürlüğe giren bu Sözleşme’ de toplumsal cinsiyet tanımlandıktan sonra “Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet anlamına geldiği belirtilmektedir. 11 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açılmış olması nedeni ile “İstanbul Sözleşmesi” olarak anılmaktadır. Türkiye bu sözleşmeyi ilk imzalayan ve onaylayan ülke olmuştur. Ancak Sözleşme, toplumsal cinsiyet kavramına yönelik oluşturulan bir metin olduğu gerekçesi ile feshedilmiştir³. Öte yandan Türkiye Birleşmiş Milletler'in 1979 tarihli Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine 1985 yılında katılmış ve Bakanlar Kurulu kararı ile bu katılma onaylanmıştır. Bu sözleşmeye göre üye ülkeler kadınlara karşı ayrımcılık teşkil eden tüm ulusal ceza hükümlerini ilga etmeyi taahhüt etmişlerdir (m.2). Sözleşmeye göre, taraf devletler her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü düşüncesine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve diğer tüm uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirme konusunda önlemler almakla yükümlüdür (m. 5-a). Ancak uluslararası sözleşmelere katılma toplumda şiddete tepki bilinci oluşturmayı sağlayamamıştır. Dolayısıyla, kadına karşı şiddet yoğun biçimde devam etmekte ve yasaların etkin uygulaması gecikmektedir. Yasal hakların verilmesi fiilen kadını korumak için yeterli olmamaktadır. Kadınların toplumsal statülerini kendi istek, yetenek ve çabaları ile belirleyebilmeleri büyük önem taşımaktadır (Sanal, 2010: 6). Diğer yandan kadın yönelik şiddette, şiddete uğrayan ve şiddet uygulayan açısından alınan önleyici ve koruyucu tedbir kararlarının çalışma yaşamına yansımaları da bulunmaktadır. Bu çalışmada öncelikle 6284 sayılı Kanun açıklanarak değerlendirilecektir. Daha sonra ise İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku açısından ilişkisi incelenecektir.

2. KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR ÖZEL YASALAR

Kadınlar en çok ev içinde şiddete maruz kaldıkları için 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yanı sıra kadını ev içi şiddete karşı özel yasayla koruma yoluna gidilmiştir. Kadınlar öncelikle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki 81. maddedeki kasten öldürme, 86. maddedeki kasten yaralama, cinsel saldırı (m. 102-105), ayrımcılık (m. 122), kötü muamele (m.232) ve aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali (m. 233) gibi suç tanımlamaları ile korunmaktadır. 14.01.1998 gün ve 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun”⁴ Türk Ceza Kanunu dışındaki ilk özel kanundur. Bu Kanun “ev içi şiddetin önlenmesini değil, ailenin korunmasını ön plana almıştır. Kanun resmen evli olmayan birey veya aileleri kapsayıp kapsamadığı için tartışma konusu olmuştur. Yargıtay 7. Ceza Dairesi “nikâhsız olarak mağdure ile evlenip aynı çatı altında birlikte bir çocukları yaşayan, hukuken evli görünmeseler bile fiilen normal bir evliliğe dayalı bütün yönleri ile aileden ayırt edilemez şekilde istikrarlı yaşayanların korunmaya değer bir aile hayatı olduğuna” karar vermiştir. Ancak Kanun aile kavramını geniş tutmayarak sadece “eş, çocuklar ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri gösterilmiş”, mağdur kavramı ancak 2007 yılındaki bir değişiklik ile genişletilmiştir. Buna göre; suçun faili “kusurlu eş veya diğer aile üyeleri” olurken, suçun faili ise “eşlerden biri veya çocuklar veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri veya mahkemece ayrılık kararı verilen yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmaların rağmen ayrı yaşayan aile bireyleri olmuştur.

4320 sayılı Kanun'dan 14 yıl sonra İstanbul Sözleşmesi imzalanması ile birlikte “Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması” konulu yeni bir tasarı hazırlanmıştır. Bu tasarı da daha sonra 8 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Aile Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun⁵ olarak kabul edilmiştir. Kanuna müteakip 18 Ocak 2013 tarihinde Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Uygulama Yönetmeliği⁶ kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. 4 Eylül 2021 tarihinde ise 6284 sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik⁷ yürürlüğe girmiştir.

Kanun'da kadına yönelik şiddet ev içi şiddet ekseninde ele alınmayıp, ilk Kanun'daki Ailenin Korunması isminin, ikinci Kanun'da kadına yönelik şiddetin önlenmesinin önüne yine ailenin korunması kavramı getirilerek kadından ziyade ailenin ön plana alındığı görülmektedir. Dolayısıyla kadının etkin şekilde korunması yine aile çatısı altında gerçekleşeceği gösterilmektedir.

3. 6284 SAYILI KANUN'UN AMACI

20 Mart 2012'de yürürlüğe giren 8 Mart 2012 günlü ve 6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un amacı, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacı ile tedbirlere ilişkin usul ve esasların düzenlenmesidir (6284 sayılı K. M.1). Kanun uygulamasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında Anayasa, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler esas alınacaktır.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun m.2/ç'ye göre; kadına yönelik şiddet kadınlara sadece kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanun'da şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı ifade etmektedir. Şiddet ise, "kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesi ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı ifade eder" (6284 sayılı K. m. 2/d).

6284 sayılı Kanun kapsamında korunacak olan kişiler şunlardır: şiddete uğrayan ya da şiddete uğrama tehlikesi bulunan a) kadınlar, b) çocuklar, c) aile bireyleri, d) tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerdir. Kanun'a göre bu kişiler şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşan kişiler veya aynı haneyi paylaşmasalar da aileden veya aynı haneden ya da aynı aile mensubu sayılan diğer kişilerden olmalıdırlar.

Kanun'a getirilen bir eleştiri Kanun'un adı konusundaki uyumsuzluktur. Bu noktada Kanun adı dolayısıyla "Ailenin Korunması" na vurgu yapan ve "aile içi şiddet" ile mücadele için çıkarılan bir Kanun görünümü sergilemektedir. Buradaki amacın ismi dolayısıyla ailenin korunmasına hizmet ettiği algısı ortaya çıkmaktadır. Feshedilen İstanbul Sözleşmesi'nin orijinal başlığının da Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi olmasına rağmen, Türkçe'ye Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi olarak çevrilmiş olması "ev içi şiddet" ve "aile içi şiddet" kavramlarının farkına vurgu yapılmaktaydı. Öğretide bu durumun politik tercihlerden kaynaklandığı belirtilmiştir (Ercöşkun Şenol, 2019: 429; Bakırcı, 2015: 137).

4. 6284 SAYILI KANUN'DA ŞİDDETE KARŞI ÖNGÖRÜLEN TEDBİRLER

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da şiddete uğrayan ve şiddet uygulayan hakkında başvurulacak tedbirler gösterilmiştir. Tedbirlere karar verme yetkisi aile hâkiminin, bazı hallerde ise mülki amirin veya kolluk amirindedir.

³ Sözleşmenin feshedilmesinin gerekçesi olarak toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelik kavramları üzerinden Türkiye'nin toplum ve aile değerlerinde uygun olmayan söylemlerin geliştirildiği belirtilmektedir.

⁴ R.G. 17.01.1998 tarih, Sayı: 23233.

⁵ R.G. 20.03.2012 tarih, Sayı: 28239.

⁶ R.G. 18.01.2013 tarih, Sayı: 28532.

⁷ R.G. 04.09.2021 tarih, Sayı: 31588.

4.1. Şiddete Uğrayan Hakkında Uygulanacak Tedbirler (Koruyucu Tedbirler)

Bu tedbirler mülki amir veya aile hâkimi, sınırlı hallerde ise kolluk amiri tarafından alınan koruyucu tedbirlerdir. Koruyucu tedbirler şiddeti engellemek adına alınan tedbirlerdir (Vorisi, 1991: 601). Bu tedbirler şiddet eyleminin birey bazından kamusal alana kaydığıнын bir göstergesidir (Kuennen, 2007: 49).

Mülki Amir Tarafından Alınacak Koruyucu Tedbirler Kanun'un 3. Maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; şiddete uğrayanın

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda aile içi şiddet gören kadınların korunması için sığınma evlerinin açılması 1990'lı yıllarda gerçekleşmiştir. İlk kadın sığınma evi 1990 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından açılmıştır. 2014 yılında 90 kadın sığınmaevi bulunmaktayken (Sallan Gül ve Alican Şen, 2016: 127), 2021 yılı itibarı ile 149 kadın sığınmaevi bulunmaktadır. Kanun sonrasında çıkarılan Yönetmelikle birlikte ise sığınmaevi yerine barınma yeri ifadesi kullanılmaktadır (Öztürk, 2017: 9). Belediyeler Kanunu⁸'nin 14. maddesine 2012 yılında eklenen ek cümle ile "Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler" ifadesine yer verilmektedir. Ancak buna rağmen bu Kanun maddesine uymayan belediyeler olduğu için konukevi, sığınmaevi ya da barınma evi her ne denirse densin sayının yeterli olmadığı aşikârdır. Kadın Dernekleri Federasyonu'na göre denetim yapılmadığı için kadın sığınmaevi sayısının çok düşük kaldığı ifade edilmektedir (Yılmaz, 2020).

b) Şiddete uğrayana diğer Kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere geçici maddi yardım yapılması,

c) Psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi

Bu hizmetlerde şiddet gören kadınların güçlendirme süreçlerinde iyileşme temelli bir model olan Tidal (Gelgit) Modeli'nin kullanımının olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir (Kol ve Topgül, 2021). Tidal Modeli aynı zamanda bireylerin içsel motivasyonunu arttırmayı hedeflemektedir. Motivasyon zorluklara rağmen azimli olmayı açıklamak ve bireylerin hareketlerine sorumluluk yüklemek için kullanılmaktadır (Keser, 2021: 6-7).

ç) Hayati tehlikesinin bulunması halinde ilgilinin talebi üzerine veya re'sen geçici koruma altına alınması,

d) Gerekli olması halinde korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılmasını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması halinde ise iki ay ile sınırlı olmak üzere kreş olanağının sağlanmasıdır.

Aile hâkimi tarafından alınacak koruyucu tedbirler ise Kanun'un 4. Maddesinde belirtilmiştir. Buna göre; şiddete uğrayanın:

a) İşyerinin değiştirilmesi; bu tedbir sadece hâkim tarafından verilebilmektedir. Uygulama Yönetmeliğinin m. 13/1 uyarınca da, hâkim ancak mağdurun talebi üzerine veya onayı alınmak suretiyle işyerinin bulunduğu il içinde ya da il dışında değiştirilmesine karar verebilir. Bunun nedeni şiddet uygulayanın mağduru baskı altında tutmak ya da tehdit etmek için e-mail, telefon gibi çeşitli yollarla mağdura ulaşarak şiddet uygulayabilmektedir.

b) Evli olması halinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi, hâkim bu tedbire ancak kişinin evli olması halinde ve korunan kişinin eşi ile müşterek yerleşim yerinde yaşamaması durumunda hükmedilebilir.

c) Tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması, şerh konulması için ise 22 Kasım 2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'ndaki şartların varlığı ve korunan kişinin talebi aranmaktadır. İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi'nin 2020 yılında yayınladığı tedbir kararları raporunda 1253 dosya incelenmiş aile konutu şerhine ilişkin bir tedbir kararı alınmadığı belirtilmiştir (İstanbul Barosu, 2020).

ç) Hayati tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağını anlaşılması halinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi, bu konuda da 27 Aralık 2007 tarihli 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümleri esas alınmaktadır.

Kolluk amirleri gecikmesinde sakınca bulunulan hallerde şiddet uygulayan kişiyle ilgili olarak aslında mülki amir tarafından alınabilecek şu koruyucu tedbirlere başvurulabilir;

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması,

b) Hayati tehlikesinin bulunması halinde, ilgilinin talebi üzerine veya re'sen geçici koruma altına alınmasıdır. Kolluk amiri bu koruyucu tedbirlerden birine başvurduğunda evrakı en geç kararın alındığı tarihi izleyen ilk iş günü içinde mülki amirin onayına sunar. 48 saat içinde mülki amir tarafından onaylanmayan tedbirler ortadan kalkar (6284 sayılı K. m.3/2).

4.2. Şiddete Başvuran Hakkında Uygulanacak Tedbirler (Önleyici Tedbirler)

Bu tedbirler şiddete başvuran hakkında hâkim tarafından sınırlı hallerde ise kolluk amirleri tarafından alınan önleyici tedbirlerdir. 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre şiddet uygulayan ile ilgili olarak hâkim tarafından birine, birkaçına veya uygun görülecek benzerine karar verilebilecek önleyici tedbirler şunlardır:

a) şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması,

b) müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi,

c) korunan kişilere bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması,

ç) çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı var ise, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması,

d) gerekli görülmesi halinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin haller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması,

e) korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi,

f) korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi,

g) bulundurulmasına veya taşınmasına Kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi,

ğ) silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeni ile zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi,

h) korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların buldukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması halinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması,

ı) bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanmasıdır. Hâkim 6284 sayılı Kanun'da gösterilen tedbirlerle birlikte 3 Temmuz 2005 tarih ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir (6284 sayılı K. m. 5 /3).

Kolluk amiri gecikmesinde sakınca bulunan hallerde şiddet uygulayan kişiyle ilgili olarak aslında hâkim tarafından alınabilecek şu önleyici tedbirlere kara verebilir;

⁸ R.G. 13.07.2005 tarih, Sayı: 25874.

a) şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması,

b) müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılması veya müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi,

c) korunan kişilere, bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması,

d) gerekli görülmesi halinde korunan kişinin şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin haller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasıdır. Hâkimin başvurabileceği bu önleyici tedbirlerden birine karar veren kolluk amirinin, evrakı en geç kararın alındığı tarihi izleyen ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunması gerekir. Hâkim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden ortadan kalkar (6284 sayılı K. m. 5/2).

Tedbir kararları ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddetin veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hallerde re'sen veya korunan kişinin, Bakanlığın ya da kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebilir (6284 sayılı K. m. 8/2). Şiddete yönelik en çok verilen tedbir kararı şiddet tehdidinde bulunmama ve müşterek konuttan uzaklaştırmaya ilişkindir (İstanbul Barosu, 2020).

5. TEDBİR KARARI UYGULANMASI VE TEDBİRE KARAR VERİLMESİ

Tedbir kararı ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir (6284 sayılı K. m. 8/1). Başvurular için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir masraf alınmaz (6284 sayılı K. m. 20/1). Kanuna göre, şiddet ihbarını herkes yapabilir (6284 sayılı K. m. 7). Tedbir uygulanmasını ev içi şiddete maruz kalan kişi isteyebileceği gibi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, kolluk görevlileri veya Cumhuriyet Savcısı da talep edebilir (6284 sayılı K. m. 8/1,2). Şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinden haberdar olan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ise durumu derhal şikâyet mercilerine bildirmek zorundadır (Uygulama Yönetmeliği m.4/1).

Kolluk kendisine yapılan ihbar veya şikâyet üzerine genel hükümler doğrultusunda gerekli işlemleri yapar. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde 6284 sayılı Kanun kapsamında almış olduğu koruyucu ve önleyici tedbirleri onaylanmak üzere tedbirin niteliğine göre mülki amire veya hâkime sunar. Kendisine bildirilen olay hakkında gecikmeksizin en seri vasıtalarla 7/24 çalışan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'ne (ŞÖNİM) bilgi verir (Uygulama Yönetmeliği m. 5/1). Hâkim talep edilmese de tedbir nafakasına hükmedebilir (6284 sayılı K. m.5/4). Korunan kişiye geçici maddi yardım yapılabilir ve sağlık sigortasından yararlandırılır (6284 sayılı K. m.17/1). Tedbir kararının infazı ve izlenmesi şiddeti önleme ve izleme merkezleri tarafından gerçekleştirilir (6284 sayılı K. m. 14; 15).

İlgili ev içi şiddete maruz kalan kişidir. Ev içi şiddetin muhatabı, aynı evde yaşayan bir kişi olabileceği gibi; şiddet uygulayan kişi ile aynı evi paylaşmayan, ancak ailede veya evde ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen şiddetin mağduru olan bir kişi de olabilir (6284 sayılı K. m. 2/1-b). Medya yansıyan haberlerde şiddete maruz kalan kadınların çoğunun boşanmış, boşanmakta olan veya sevgilisinden ayrılan kadınlar olduğu görülmektedir. 6284 sayılı Kanun m.2/1-b'de ev içi şiddet tanımında yerinde olarak aynı haneyi paylaşma kavramının dışına çıkılmış ve ancak aile mensubu sayılma kavramı ile mağdur açısından sınırlandırma getirilmiştir. Bu sınırlandırmanın Kanun'da amacı gösterilirken, korunması ve kendilerine yönelik şiddetin önlenmesi hedeflenen kişiler arasında şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin yanı sıra tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin gösterilmiş olması ile bu sınırlandırma aşılmıştır (6284 sayılı K. m. 1/1). Ancak Kanunun amacı dikkate alındığında Kanundaki ev içi şiddet tanımı ile bu kişilerin şiddet uygulayan ile aynı haneyi paylaşan ya da aynı haneyi paylaşmasalar da aileden veya aynı haneden ya da aynı hane mensubu sayılan diğer kişilerden olmasının arandığı ortaya çıkmaktadır. Bu düzenlemelerdeki çelişki de Kanunun koruma alanındaki mağdur kapsamının uygulamada daraltılması sonucunu doğuracaktır.

Şiddet mağduru 6284 sayılı Kanun'da şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalma tehlikesi bulunan kişi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişidir (6284 sayılı K. m. 1-e). Şiddete maruz kalma tehlikesi bulunanların mağdur kapsamına alınması yerinde olmuştur. Çünkü şiddetin başlaması beklendiğinde çoğu zaman bunu önleme olanağı kalmamıştır. Tedbir uygulanmasını isteme yetkisi bulunan bakanlık Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'dır. Kolluk görevlileri ile Cumhuriyet Savcısı şiddete maruz kalan kişinin başvurduğu veya komşuları, akrabaları, yakınları gibi olayı bilenlerin ihbarda buldukları kolluk veya savcılıktır. Savcılık tedbir talebi olmasa da durumu öğrendiğinde kendiliğinden başvuruda bulunabilir. Şiddet uygulanmasının 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki suç tanımlarından birini ihlal etmesi halinde bunu bildirmeme, suçu bildirmeme (TCK m.278), kamu görevlisinin suçu bildirmemesi suçu (TCK m.279) veya kamu görevlileri bakımından görevi kötüye kullanma suçu (TCK m. 257) kapsamında görülebilir. Hâkim tarafından karar verilecek koruyucu ve önleyici tedbirler bakımından yetkili olan aile mahkemesi hâkimidir. Koruyucu tedbir kararı verilmesi için şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbire karar verilmesi konusunda Kanun'da delil veya belge aranmayacağı hükmüne yer verilmemiştir. Bu durum şiddet mağduru kadının etkin bir biçimde korunmasını engelleyecektir. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Kararın verilmesi 6284 sayılı Kanun'un amacını gerçekleştirme tehlikeye sokmayacak süratte olmalıdır (6284 sayılı K. m. 8/3).

TEDBİR KARARININ BİLDİRİLMESİ VE YERİNE GETİRİLMESİ

Tedbir kararı korunan kişiye, şiddet uygulayana ve resmi mercilere bildirilir. Kanuna göre uygulamada şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında şu ilkeler dikkate alınacaktır (6284 sayılı K. m.1/2):

- Temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi
- Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararlarının insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilmesi
- Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirlerin ayrımcılık olarak yorumlanamaması.

6.1. Kararın Korunan Kişiye, Şiddet Ugulayana Ve Resmi Mercilere Bildirilmesi

6284 sayılı Kanun m.8/4'e göre, tedbir kararı, korunan kişiye ve şiddet uygulayana tebliğ edilir. Tedbir talebinin reddine ilişkin karar ise sadece hakkında koruma kararı alınması istenen kişiye tebliğ edilir. Gecikmesinde sakınca bulunulan hallerde ilgili kolluk birimi tarafından verilen tedbir kararı şiddet uygulayana tutanak ile derhal tebliğ edilir. Tedbir kararına aykırılık halinde şiddet uygulayan hakkında zorlama hapsinin uygulanacağı ihtar yapılır (6284 sayılı K. m. 8/5).

Tedbirin uygulanması, kararın şiddet uygulayan kişiye tebliğ edilmesine bağlı olmamalıdır. Nitekim Kanun'da tedbir kararının ilgililere tebliğ edilmemesinin kararın uygulanmasına engel teşkil etmeyeceği gösterilmiştir (6284 sayılı K. m. 10/5). Bu durumda tebliğ itiraz süresinin başlamasının ve tedbire uyulmadığında verilecek zorlama hapsinin uygulanmasının koşulu olmaktadır. İlgili kişiye karar tebliğ edilmemiş ise iki haftalık itiraz süresi başlamayacak ve tedbire aykırı davranılması durumunda zorlama hapsi kararı verilemeyecektir. Tebliğ edilme kararın uygulanması değil, karara itiraz edilmesi ve tedbir kararına uymama durumunda zorlama hapsine hükmedilmesi için gereklidir (AyMK 27.03.2013-64/142. R.G. 27.03.2014).

6284 sayılı Kanun m. 10/1'e göre alınan tedbir kararları Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ilgili il ve ilçe müdürlükleri ile verilen kararın niteliğine göre Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluğa en seri vasıtalarla bildirilir. Ayrıca Kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararlar başvuru yapılan merci tarafından Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine derhal bildirilir (6284 sayılı K. m. 10/2).

6.2. Tedbir Kararının Yerine Getirilmesi

Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına ilişkin koruyucu tedbir kararı ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri ve bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yer kolluk birimi görevli ve yetkilidir (6284 sayılı K. m. 10/3). Tedbir kararının kolluk amirince verilir ve uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hallerde, kolluk birimleri tarafından kişi, Bakanlığın ilgili il veya ilçe müdürlüklerine ivedilikle ulaştırılır; bunun mümkün olmaması halinde giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici olarak barınma olanağı sağlanır (6284 sayılı K. m.10/4). Tedbir kararının ilgililere tebliğ edilmemesi kararın uygulanmasına engel teşkil etmez (6284 sayılı K. m.10/5).

Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilir. Barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hallerde korunan kişiler; mülki amirin, acele hallerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak barındırılabilir (6284 sayılı K. m.10/6). Korunan kişi varsa beraberindeki çocukları ile birlikte ŞÖNİM tarafından Bakanlığa bağlı veya Bakanlığın denetimi altında bulunan barınma yerlerine güvenli nakli sağlanıncaya kadar, bedeli ödenerek ve geçici barınmanın sağlandığı yer kolluğu tarafından kişinin güvenliği sağlanarak sosyal tesis, yurt ve benzeri yerlerde geçici olarak barındırılır (Uygulama Yönetmeliği m.7/2). Şiddet mağduru kadınların kabul edileceği konukevlerine ilişkin Yönetmelik hükümlerine göre, kadın konukevleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, belediyeler, il özel idareleri ve sivil toplum kuruluşlarına ait olabilir (Konukevleri Yönetmeliği m.1).

Kadın konukevlerinin açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik'e (RG 05.01.2013, No: 28519) göre konukevi; fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının karşılanması suretiyle geçici süre ile kalabilecekleri ve kadın konukevi, sığınmaevi, kadın sığınağı, kadınevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılmış ya da açılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Konukevleri Yönetmeliği m.35/5).

İşyerinin değiştirilmesi yönündeki tedbir kararı, kişinin tabi olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre yetkili merci veya kişi tarafından yerine getirilir (6284 sayılı Kanun m.10/7; Uygulama Yönetmeliği m. 13). Önleyici tedbir kararı, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından görevli ve yetkili kolluğa ivedilikle gönderilir ve kolluk vasıtasıyla uygulanması izlenir. Cumhuriyet Başsavcılığınca gerektiğinde tedbir kararının başvuruda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine olanak tanınır. Önleyici tedbir kararlarının yerine getirilip getirilmediği karar süresince kolluk tarafından denetlenir. Bu denetleme şöyle yerine getirilir: korunan kişinin

- Bulunduğu konutun haftada en az bir kez ziyaret edilmesi
- İkinci derece dâhil olmak üzere yakınları ile iletişim kurulması
- Komşularının bilgisine başvurulması
- Oturulan yerin muhtarından bilgi alınması
- Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılması (Uygulama Yönetmeliği m.35/5).

Tedbir kararlarının uygulanmasında teknik araç ve yöntemler kullanılmasına hâkim karar verebilir. Ancak teknik araçlar kullanılmak suretiyle kişilerin ses ve görüntü kaydı alınmaz, kişiler dinlenemez ve izlenemez (6284 sayılı K. m.12; Uygulama Yönetmeliği m. 37). 6284 sayılı Kanun kapsamında teknik yöntemlerle takibe karar verecek olan hâkim, aile hâkimidir.

Koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ve şiddet uygulayan arasında uzlaşma ya da arabuluculuk önerilmez. Bu durum 6284 sayılı Kanun'un Uygulama Yönetmeliği'nin m. 35/III'de; koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesinde şiddet mağduru ve uygulayan arasında uzlaşma ya da arabuluculuğun önerilemeyeceği hükmüne yer verilmiştir.

Aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıkların arabuluculuğa elverişli olmadığı ise 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 1/II’de açıkça belirtilmiştir. Bu doğrultuda şiddet konusunda ihbar ya da şikâyeti alan görevliler hiçbir zaman mağdura eşiyile barışması, eşini affetmesi yönünde telkinlerde bulunmamalıdır ve şiddet gören mağdur şikâyetçi olmasa dahi yasal olarak yapması gereken işlemleri yapmalıdır (Ercoskun Şenol, 2019: 452).

Tedbir kararlarına aykırılık halinde Kanun’un 13. Maddesinin ilk fıkrası uyarınca; şiddet uygulayan, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararı ile üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur. Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez (6284 sayılı K. m. 13/II).

Tedbir kararlarının ihlal edildiğinin kolluk tarafından tespit edilmesi halinde tutulan tutanak Cumhuriyet Başsavcılığına iletilir. Bu tutanak ivedilikle aile mahkemesine gönderilir. Tedbir kararlarının ihlal edildiğinin aile mahkemesinde tespit edilmesi halinde başka bir işleme gerek kalmaksızın re’sen zorlama hapsine karar verilebilir (Uygulama Yönetmeliği m. 38/1,2). Önleyici tedbir kararlarına aykırılık halinde hâkim zorlama hapsine hükmetmelidir. Zira Kanun zorlama hapsine hükmetme ya da etmeme konusunda hâkime takdir yetkisi tanımamış olup, sadece süre konusunda takdir hakkı vermiştir.

Tedbirlerin uygulanması ve izlenmesi için Bakanlık tarafından gerekli uzman personelin görev yapacağı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) kurulur (6284 sayılı Kanun m.14/1; Uygulama Yönetmeliği m.39). Koruma kararlarındaki tedbirlere uyulmadığının tespiti halinde de şikâyet aranmaksızın re’sen soruşturma yapılır (Balo, 2003: 9).

7. 6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN VE İŞ VE SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU İLİŞKİSİ

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair Kanunda yer alan koruyucu ve önleyici tedbirler şiddet gören ya da şiddete uğrayan bireyin İş Kanunu’na tabi olarak çalıştığı durumlarda, özel sektör işverenini de bu sürece dâhil eden bir durumdur. Dolayısıyla tedbir kararları İş Kanunu açısından değerlendirildiğinde “işyerinin değiştirilmesi” ya da “işyerine yaklaşmama” cezası işveren açısından da hukuki sonuçlar doğuracaktır.

Diğer mülki amirin alacağı koruyucu tedbirlerden “Şiddete uğrayana diğer Kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere geçici maddi yardım yapılması” kapsamında yapılacak yardımların şiddet uygulayan bireyin ücretinden kesinti yapılarak rücu edilmesi ücretin korunması açısından da tartışmalara neden olmaktadır. Aynı zamanda şiddet mağduru kadının “genel sağlık sigortalısı olma” ve “rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanma” imkanı ve bu durumun diğer sosyal sigorta kollarından sağlanan haklara veya sosyal yardımlar diğer bir tartışma alanını oluşturmaktadır (Özer, 2019: 1177).

Özer’in (2019: 1178) belirttiği geçici maddi yardımlar kapsamında sosyal güvenlik sistemi ile 6284 sayılı Kanun kapsamında bir bağlantı gerekmektedir. Nitekim şiddet mağduru bireyin geçici yardıma hak kazanması noktasında bireyin ekonomik durumunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Birey gelir ya da aylığa hak kazanıyor mu ya da gelir testi benzeri bir testten geçirilerek geçici yardım yapılmasının sağlanabileceği ifade edilmektedir. Diğer yandan “Şiddete uğrayana diğer Kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere...”ibaresi ile 2022 sayılı 65 Yaşımı Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz Ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kastedilmektedir. Bu Kanunlardan yardımlara hak kazanabilmek için ilgili mevzuatlar çerçevesinde muhtaç olduğuna karar verilenlere yapılmaktadır. Bu konuda Kanunlar mı yoksa yardımlar mı öncelikli olmalı sıralamasına Kanun yer vermemiştir. Diğer yandan yardımın miktarı konusunda asgari ücretin neti kullanılmasına rağmen, iş hukukunda asgari ücretin brütünün ele alınması 6284 sayılı Kanun ve İş Kanunu arasında bir bağlantı kurulmadığını göstermektedir.

6284 sayılı Kanun'un 17. Maddesinde; “Bu Kanun hükümlerine göre geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmesi hâlinde, onaltı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır. Korunan kişinin birden fazla olması hâlinde, ilave her bir kişi için bu tutarın yüzde yirmisi oranında ayrıca ödeme yapılır...” denmektedir. Bu noktada da yardımların asgari ücret net tutarına göre standart olarak yapılması ve ihtiyaca binaen yapılmaması bir başka eleştiri konusudur. Ayrıca geçici yardım dışında hâkimin 4721 sayılı Medeni Kanun gereğince nafakaya karar verebileceğinin düzenlenmiş olması nafaka alacağından ücretten kesilmesi durumunu gündeme getirmektedir. 4857 sayılı İş Kanunu 35. maddesi ücretin saklı kısmını düzenlemiştir. Buna göre; “İşçilerin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlası haczedilemez veya başkasına devir ve temlik olunamaz. Ancak, işçinin bakmak zorunda olduğu aile üyeleri için hâkim tarafından takdir edilecek miktar bu paraya dâhil değildir. Nafaka borcu alacaklılarının hakları saklıdır” maddesi yer almaktadır. Bu nedenle geçici maddi yardımlar için yapılacak kesinti ücretin dörtte birinden fazla olmamalıdır (Öktem Songu ve Şahin Emir, 2020: 1174).

Kanun kapsamında şiddet mağduru kadına kreş imkânı sağlanması ve kadının bu sayede en azından istihdama dâhil edilmesi isteği yerine İş Kanununa engellilere ve eski hükümlülere getirilen zorunlu istihdama benzer bir uygulamanın getirilmesinin daha etkili olacağı da belirtilmektedir. Kadınların kendi ayakları üstünde durabilmesine olanak sağlayacak ekonomik özgürlüğe sahip olması kadının güçlendirilmesi yolundaki en önemli faktördür (Sanal, 2008: 9). Bu sayede kadınlar çalışma yaşamına daha rahat girebilecek, cinsiyete dayalı ayrımcılık da azalacaktır (Sanal, 2020: 19). Bu sayede de 6284 sayılı Kanun ile İş Kanunu arasında bir bağlantı kurulabilecektir (Özer, 2019: 1179).

Hâkim tarafından verilen koruyucu tedbir kararları içerisinde yer alan “işyeri değişikliği” İş Kanunu'nda 22. maddedeki çalışma koşullarında esaslı değişik içerisinde değerlendirilebilir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 22. maddesinde çalışma koşullarındaki esaslı bir değişikliğin işçiye yazılı olarak bildirilmek sureti ile yapılabileceği belirtilmiştir. İşçi değişiklik önerisini kabul etmez ise de, işveren değişikliğin geçerli nedene dayandığını ve fesih için başka bir geçerli nedenin bulunduğunu yazılı olarak açıklamak ve bildirim sürelerine uymak sureti ile iş sözleşmesini feshedebilir (Aydın ve Karabacak, 2017: 22). Şiddet mağdurunun fesih ile karşı karşıya kalma ihtimali de bulunmaktadır. Bu nedenle “işyeri değişikliği” konusundaki tedbir kararında işverene yönelik yaptırımlarında düzenlenmesi gerekmektedir (Özer, 2019: 1180). Öktem Songu ve Şahin Emir'in (2020: 1165) belirttiği üzere işyeri değişikliği tedbir kararı bazı sorunları da beraberinde getirebilir. Örneğin, örneğin bir memur ise, uygun bir kadro bulmakta zorluk yaşayabilir ya da bir işçi ise kadının işyerini değiştirmek yerine iş sözleşmesi feshedilebilir. İşyerinin değiştirilmesine ilişkin tedbir kararı Uygulama Yönetmeliğinin 13. Maddesinde düzenlenmiştir. Ancak işyeri değiştirme tedbirinin yerine getirilememesi durumundaki yaptırıma ilişkin bir düzenleme söz konusu değildir. Öktem Songu ve Şahin Emir (2020: 1167) Kanun'daki eksikliğin ŞÖNİM vasıtasıyla şiddet mağdurunun uzaktan çalışmasının düzenlenmesi ya da alternatif işyerleri sunulması gibi uygulamalarla giderilebileceğini belirtmişlerdir. Herhangi bir alternatif söz konusu değilse kararı uygulayamayan işveren için “kararı uygulayamaması” bakımından sorumluluğu olmayacaktır.

Şiddet mağdurlarının sağlık giderlerinin karşılanması konusundaki düzenleme de kadının genel sağlık sigortası kapsamında olup olmama durumuna göre değişmektedir. Bu çerçevede mağdur kadın eğer sigortalı değil ise, Kanun işin içine girerek kadınları genel sağlık sigortalısı yapmaktadır. 6284 sayılı Kanun'un 19. maddesi; “...tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanlar; bu hâllerin devamı süresince, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında, gelir testine tabi tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır...” denmektedir. Bu durumda yoksul bireyleri gelir testine mecbur bırakırken, şiddet mağdurunun durumuna bakmaksızın bu haktan yararlandırılması eleştirilen bir başka konudur. Nitekim genel sağlık sigortasından faydalanmak için prim ödeme zorunluluğu bulunmaktadır. Herhangi bir işte çalışmayan, sigorta sahibi olmayan veya hiçbir desteği bulunmayan bireylerin de gelir testi yaptırması gerekmektedir (Özer, 2019: 1181).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Toplumsal cinsiyete yönelik ayrımcı bakış açısının engellenmesi amacı ile Kanunların hayata geçirilmesi önem taşımaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet birbiri ile kesişen olgulardır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kadına karşı ayrımcılığın bir türü olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde kadını ev içindeki şiddete karşı etkili bir biçimde koruma amacına yönelik ilk Kanun 14 Ocak 1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun olmuştur. 1998 yılında yürürlüğe giren bu Kanun kapsam bakımından yetersiz kaldığı, özellikle de aile kavramına dayalı olarak düzenlendiği ve için boşanmış eşler arasında bile uygulanamaz olduğundan boşanmış kadınları bile koruma kapsamı dışında bırakmıştır. 4320 sayılı Kanun'un şiddetle etkin mücadelede yetersiz kalması karşısında 8 Mart 2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve 18 Ocak 2013 tarihli Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Uygulama Yönetmeliği kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Kanun kapsamına bakıldığında ilk eleştiri konusu kadına yönelik şiddetten ziyade ailenin korunmasının ön plana alınmış olmasıdır. Kanun'un amacı dikkate alındığında korunacak kişiler; a) kadınlar, b) çocuklar, c) aile bireyleri ve d) tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişiler şeklindedir. Ancak ev içi şiddet tanımı göz önüne alındığında ise, bu kişilerin şiddet uygulayan ile aynı haneyi paylaşan kişiler veya aynı haneyi paylaşmasalar bile aynı aile mensubu sayılan kişilerden olmasının arandığı ortaya çıkmıştır. Bu noktada şiddet gören mağdur kapsamı daralmış ve geleneksel aile kavramı kapsamında görülmeyen kişilerin korunması olanaksız kılınmıştır. Bu durumda nikâhsız ve eşcinsel birliktelikleri kapsamaması bir eksiklik olarak görülebilir. Ancak Uğur (2012: 343)'un belirttiğine göre ise, ailenin korunması ibaresi Kanun'un adında geçse de, Kanun metninin hiçbir yerinde ailenin korunmasına yer verilmediği ifade edilmektedir. Bu nedenle bu konudaki mevcut eleştirilerin yerinde olmadığı belirtilmiştir. Yine benzer şekilde şiddet mağdurunun evlilik birliği ya da medeni durumdan ayrı olarak korunması söz konusudur (Uğur, 2012: 344).

Kanun'un fiziki, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik olabileceğinin gösterilmesi yerinde olmuştur. Önceki Kanun dönemindeki sadece fiziki şiddete karşı koruma sağlanacağı algısı ortadan kalmıştır. Öte yandan şiddete maruz kalanın yanı sıra şiddete maruz kalma tehlikesi bulunanın da mağdur kavramına dâhil edilmesi olumlu bir gelişme olmuştur. Ancak Öztürk (2017: 7) şiddet tehlikesinin varlığının saptanmasının zorluğuna dikkat çekmiş ve şiddet varlığının tespit edilmesinin uygulamada sıkıntılar yaratabileceğini ifade etmiştir.

Medyaya yansıyan haberler karşısında Kanun'un şiddetin önlenmesi noktasında tam anlamı ile etkin olduğunu söyleyebilmek güçtür. Kadınlar koruma altına alındıklarında dahi öldürülebilmektedir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun yayınladığı 2020 Raporu'nda, 2020 yılında öldürülen 263 kadının, 23'ünde uzaklaştırma ve koruma kararı olduğu, 45 kadının da polis şikâyeti, boşanma aşamasında olduğu belirtilmiştir (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2020). Kanun'a istinaden 4 Eylül 2021 tarihinde Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik çıkarılmıştır. Yönetmelik ile kadına yönelik şiddet ile daha etkin mücadele için izleme merkezleri, izleme merkezlerinde yer alan personel ve amirin görevleri, teknik yöntemlerle takip uygulama ekibi ve vakaların tespitine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. Çıkarılan bu Yönetmelik ile birlikte kadına yönelik şiddet ile daha etkili mücadele edilebileceği düşünülmektedir. Kanun şiddete uğrayan ve uğrama tehlikesi bulunan kişilerin korunması ve güvenliğinin sağlanması için çeşitli mülki amir, kolluk kuvveti ve hâkim tarafından verilecek çeşitli koruyucu tedbir kararları sıralamıştır. Benzer şekilde şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali bulunanlara yönelik de hâkim ve kolluk tarafından verilecek çeşitli önleyici tedbir kararları da bulunmaktadır. İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi'nin 2020 yılında yayınladığı raporunda, 2019 yılında Adli yardım Bürolarına başvuran kadınların tedbir kararı alınmasına ilişkin talepleri doğrultusunda alınan tedbir kararları incelenmiştir. Bu çerçevede İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi 1253 dosyayı incelemiş ve en çok verilen önleyici tedbir kararının şiddet tehdidinde bulunmama, müşterek konuttan uzaklaştırmaya ve muayene tedavisi sağlanmasına yönelik olduğu ortaya konulmuştur. Diğer yandan 1253 dosyada aile konutu şerhi konulması ya da zorlama hapsine dair tedbirlere rastlanmadığı ifade edilmiş, sadece bir tedbir kararında ise, işyeri değişikliği ve kimlik bilgilerinin değiştirilmesine dair olduğu belirtilmiştir (İstanbul Barosu, 2020). Oysaki örneğin zorlama hapis bireyin yineleyen şiddet gösterme eylemini azaltan önemli bir koruma tedbiridir (Öztürk, 2017: 27).

Kanun'da şiddete uğrayan kişinin “kendisine veya gerekiyorsa beraberindeki çocuklara bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlama” şeklindeki koruyucu tedbire yer verilmiş olup, şiddet mağdurlarının yerleştirileceği uygun barınma yerleri sayısı çok yetersizdir. 2021 yılı itibari ile kadın konukevi sayısı 149 olup, bu konukevlerinin toplam kapasitesi 3 bin 624 olarak ifade edilmektedir (Bakan Yanık: Kadın Konukevi, 2021). Belediyeler Kanunu'na 14. Maddesine yapılan ek cümle ile “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır” demek, ancak Kanun'un denetimi yeterince yapılmadığı için sığınmaevi sayısı yetersiz kalmaktadır.

Şiddetin Kanun ile Kurumsal hale getirilmesi ile birlikte geçici maddi yardım olanağı, nafaka, sağlık sigortası, rehabilitasyon ve tedavi öngörülmektedir. Devletin bu anlamda sorumluluk üstlenmesi için adımlar atılmasına karşılık, bunların uygulanabilirliği önemlidir. Kanun'a yönelik en önemli eksiklik ise, mahkemelerin tedbir kararlarında somut olay özelliğini dikkate almaksızın (Öztürk, 2017: 27), benzer tedbir kararlarına hükmetmek noktasındadır (İstanbul Barosu, 2020: 15).

Kadına şiddet ya da aile içi şiddet sadece bireylerin özel yaşamını etkilememekte, çalışma hayatlarını da yakından etkilemektedir. Şiddete maruz kalan kadının devamsızlığı, işe geç gelmesi, verimliliğinin düşmesi gibi etkileri olabilirken, şiddet uygulayan bireyinde mağduru baskı altına almak ve tehdit etmek için işyerlerini kullanabilmektedir. Bu durumda alınacak önleyici ve koruyucu tedbir kararlarında 6284 sayılı Kanun'un İş ve Sosyal Güvenlik mevzuat hükümleri ile bağlantılandırılması gerekmektedir (Bakırcı, 2009: 114). Örneğin, kadının şiddete uğraması durumunda tedbir kararı olarak işyerinin değiştirilmesi mümkün olmakla birlikte bu durumda işverenin bu tedbiri nasıl uygulayacağı noktasında bir düzenleme bulunmamaktadır (Öktem Songu ve Şahin Emir, 2020: 1176). Şiddet mağdurlarının sağlık giderlerinin karşılanması konusundaki düzenleme de kadının genel sağlık sigortası kapsamında olup olmama durumuna göre değişmektedir. Bu çerçevede mağdur kadın eğer sigortalı değil ise, Kanun işin içine girerek kadınları genel sağlık sigortalısı yapmaktadır. Bu konuda gelir testi yaptırmadan ya da prim ödemedi şiddet mağduru kadını sigortalı yapmaktadır (Özer, 2019: 1181).

6284 sayılı Kanun tek başına kadına şiddeti engellemeye yetmeyecektir. Yasal düzenlemelerin yanı sıra toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcı bakış açısından kurtulmak gerekmektedir. Toplumun kadına bakış açısında kadına şiddetin olağan ve sıradanlaştırılmaması, sorunun kadın hakları ya da kadın sorunu olarak ele alınmaması insan hakkı olarak ele alınması (Zengin ve Altındağ, 2016: 4) ile mücadele için önemli bir adım atılacaktır. Diğer yandan hukuki mekanizmaların etkin ve caydırıcı nitelikte uygulanması ve şiddet konusunda farkındalık yaratılması mücadeleyi etkin kılacaktır. Akçin ve Zengin'in (2020) belirttiği gibi “küçük görünen başlangıç koşulları, büyük sonuçlar doğurabilir”. Olumsuz olaylar karşısında duygusal ve davranışsal tepkiler vermeye neden olan akılcı olmayan düşünceler kontrol altına alınmalı ve değiştirilmelidir. Bu nedenle kadına yönelen şiddet ile mücadelede de toplumsal anlamda zihinsel düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır (Keser ve Kümbül Güler, 2021: 358).

KAYNAKÇA

- Akçin, M. E. ve Zengin, O. (2020). Düzensizliğin Düzeni: Kaos Kuramı ve Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31 (3), 1307-1323.
- Aydın, U. ve Karabacak, E. (2017). İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kanunları. Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Bakan Yanık: Kadın Konukevi Sayısını 149'a Yükselttik. (2021, 12 Eylül). TRTHaber.
- Bakırcı, K. (2015). İstanbul Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 4, 133-204.
- Bakırcı, K. (2009). Aile İçi veya Birlikte Yaşayanlar Arasındaki Şiddete İş Hukuku Araçlarıyla Müdahale Edilebilir Mi?. *Çalışma ve Toplum*, 2, 111-120.
- Balo, Y. S. (2003). Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulanması. *Aile ve Toplum*, 5(2), 1-10.

- Kol, E. ve Topgöl, S. (2021). Sosyal Hizmet Alanında Kadına Yönelik Aile İçi Şiddette Tidal Model Önerisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(4), 435-444.
- Erçoşkun Şenol, H. K. (2019). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 13, 423-459.
- İstanbul Barosu (2020). *Adli Yardım Bürolarına Başvurularda Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 Sayılı Kanun Uyarınca Alınan Tedbir Kararları Raporu*. İstanbul: İstanbul Barosu.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (2021). 2020 Yılında Erkekler Tarafından 300 Kadın Öldürüldü, 171 Kadın Şüpheli Şekilde Ölü Bulundu. <http://kadincinayetlerini-durduracagiz.net/veriler/2947/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2020-raporu>
- Keser, A. (2021). Çalışma Yaşamında Motivasyon. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Keser A. ve Kümbül Güler, B. (2021). Çalışma Psikolojisi. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Kuennen, T. L. (2007). No-Drop Civil Protection Orders: Exploring the Bounds of Judicial Intervention in the Lives of Domestic Violence Victims. *UCLA Women's Law Journal*, 16(1), 39-95. <https://doi.org/10.5070/L3161017800>
- Öktem Songu, S. ve Şahin Emir, A. (2020). 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Çalışma İlişkilerine Etkisi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 26 (2), 1157-1178. Doi: 10.33433/maruhad.810333.
- Özer, H. D. (2019). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Verilen Tedbir Kararlarının İş Hukukuna Yansıması. 2. *Uluslararası Kadın ve Hukuk Kongresi*. Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 1177-1187.
- Öztürk, N. (2017). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-32. Doi: 10.21492/inuhfd.298121
- Sallan Gül, S. ve Alican Şen, A. (2016). Türkiye'de Kadın Hakları ve Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yeni Liberal Dönüşüm. Pınar Akkuş ve Özgür Başpınar Aktükün (Ed.), *Sosyal Hizmet ve Öteki Disiplinlerarası Yaklaşım* (s. 112-144). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Sanal, E. (2020). Covid-19 Pandemisi Döneminde Evden Çalışmanın Çalışanlar ve Organizasyonlar Üzerindeki Etkileri. *Toprak İşveren Dergisi*, Sayı 127, 16-21.
- Sanal, E. (2010). Küresel Ekonomik Kriz ile Dünyada ve Türkiye'de Artan Genç İşsizliği. *Toprak İşveren*, Sayı 88, 6-11.
- Sanal, E. (2008). Dünya Kadınlar Günü'nde Kadın İstihdamına Genel Bir Bakış. *Toprak İşveren Dergisi*. 1-9.
- Uğur, H. (2012). Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Karşı 6284 sayılı Kanunun Getirdikleri. *TBB Dergisi*, 101, 334-366.
- Voris, M. J. (1991). Civil Orders of Protection: Do They Protect Children, the Tagalong Victims of Domestic Violence. *Ohio Northern University Law Review*, 17, 599-610.
- Yılmaz, Ç. (2020, 15 Ocak). Belediye Sığınmaevi Açmak Zorunda. *Milliyet*.
- Zengin, O. Ve Altındağ, Ö. (2016). Bir İnsan Hakları Mesleği Olarak Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27 (1), 179-190.